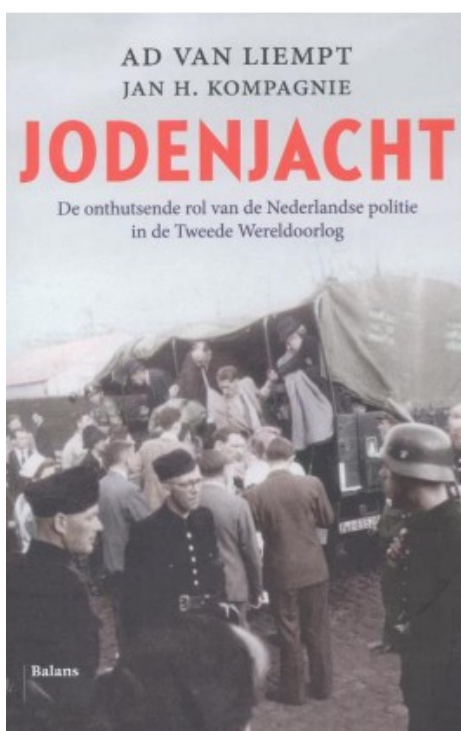

Pronken met andermans veren, of: *Jodenjacht*, 2011

Bijlage bij de [De zaak Ad van Liempt](#)

© samenstelling Bart FM Droog, 8 augustus 2019
[Droog Magazine](#), 2019

Ook bij dit werk¹, geschreven door zes destijds jonge historici, werkend onder redactie van Ad van Liempt en Nationaal Archief-archivaris Jan H. Kompagnie (die overigens door ziekte voortijdig het project moest verlaten), is een aantal eigenaardigheden te vinden.

Misleidende ondertitel

Guus Meershoek en Tommy van Es, historici verbonden aan de Politieacademie, stelden over dit werk: “In de ondertitel van het boek *Jodenjacht. De onthutsende rol van de Nederlandse politie in de Tweede Wereldoorlog* heeft hij [Van Liempt] het over de Nederlandse politie als geheel. Hij behandelt echter een zeer beperkte groep politiemensen.”^{2, 3}

1 *Jodenjacht. De onthutsende rol van de Nederlandse politie in de Tweede Wereldoorlog*. Bijdragen van Marie-Cécile van Hintum, Margot van Kooten, Anne-Marie Mreijen, Elias van der Plicht, Liesbeth Sparks en Caroline Willers. Eindredactie Ad van Liempt en Jan H. Kompagnie (1947-2011). Balans, Amsterdam, 2011. 352p. Uitgave in samenwerking met het Nationaal Archief. 5de druk 2013.

2 Geciteerd in: Ferdinand Lankamp. 'Van Liempt schetst geen genuanceerd beeld van de politie tijdens de oorlog.' *Historisch Nieuwsblad*, Utrecht, 22-04-2015.
<https://www.historischnieuwsblad.nl/nl/artikel/43119/van-liempt-schetst-geen-genuanceerd-beeld-van-de-politie-tijdens-de-oorlog.html>

3 Zelfde kritiek werd geuit door Frans van den Muijsenberg in: *Jodenjacht*. [Recensie]. Traces of War.nl, Badhoevedorp, 06-12-2011.
<https://www.tracesofwar.nl/books/1448/Jodenjacht.htm>

Die beperkte groep bestond uit 230 politiefunctionarissen, die na de oorlog vervolgd zijn voor hun aandeel in de Jodenvervolging. In 1942-1944, de jaren van de deportaties, bestond de Nederlandse politiemacht uit circa 16.500 man.⁴

Meershoek en Van Es: “We betwisten niet dat er verschrikkelijke dingen zijn gebeurd, maar vanaf de jaren 80 is er veel onderzoek gepubliceerd naar de politie tijdens de oorlog. Met dat historisch materiaal is het mogelijk een genuanceerd beeld te schetsen. Van Liempt heeft dat niet gedaan.”⁵

Met de sensationele ondertitel bereikten Van Liempt en zijn uitgever een breder lezerspubliek en verkochten daardoor meer boeken (de vijfde druk verscheen in 2013), maar in feite was de lezer op het verkeerde been gezet. En niet alleen de doorsnee lezers, ook journalisten, getuige deze aankondiging in het *NRC Handelsblad*:

“Uit het boek *Jodenjacht*, geredigeerd door Ad van Liempt, blijkt dat Nederlandse politieagenten in de Tweede Wereldoorlog een onthutsende rol hebben gespeeld. Ze deden actief mee aan de jodenvervolging.”⁶

---

4 Om precies te zijn (voor 1 februari 1944): 16.511, inclusief Marechaussee. Bron: Frank van Riet. *Handhaven onder de nieuwe orde : de politieke geschiedenis van de Rotterdamse politie tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Aprilis, Zaltbommel, 2008

5 Geciteerd in: *Historisch Nieuwsblad*, 22-04-2015.

6 [Aankondiging] NN. Frans Harms en zijn makkers. *NRC Handelsblad*, Rotterdam, 07-10-2011.

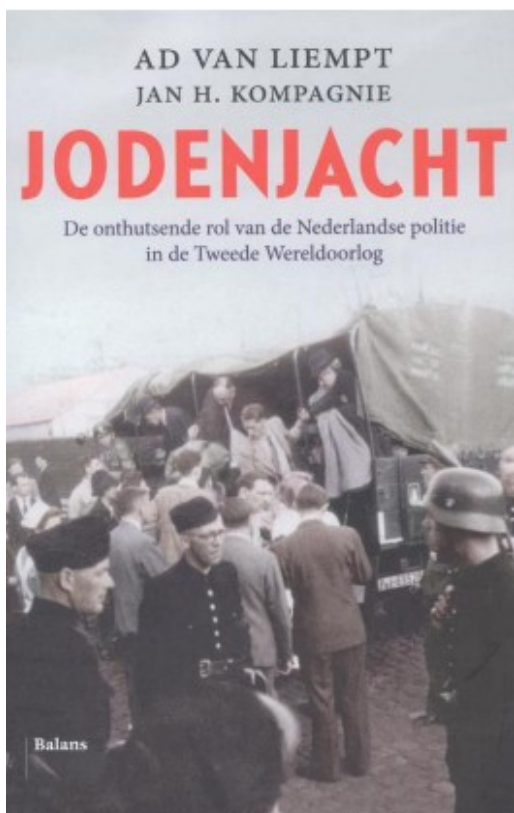
<https://www.nrc.nl/nieuws/2011/10/07/frans-harms-en-zijn-makkers-a1469449>

[Eigenlijke recensie] Bart Funnekotter. Elke Jood bracht flink wat geld op. *NRC Handelsblad*, Rotterdam, 07-10-2011.

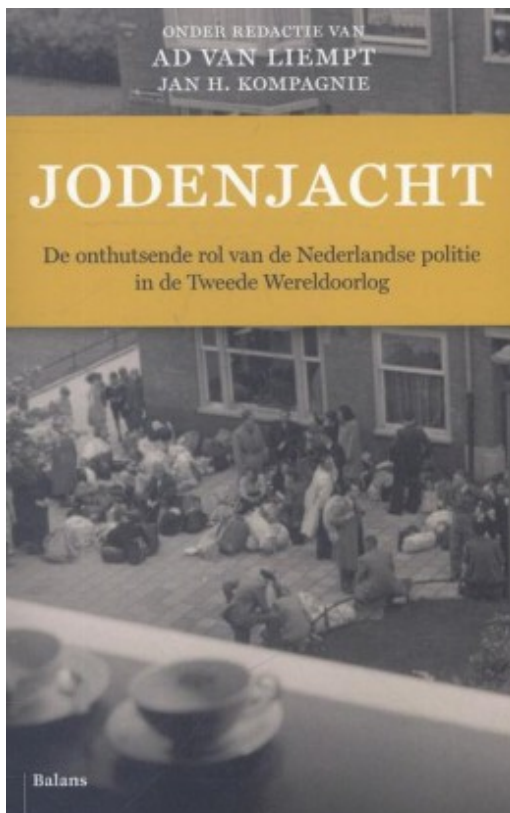
<https://www.nrc.nl/nieuws/2011/10/07/elke-jood-bracht-flink-wat-geld-op-12038941-a448779>

Wiens boek was dit eigenlijk?

Op het titelblad staan de namen van de échte auteurs keurig vermeld. Maar op het voorplat bepaald niet:

Voorplat druk 1 t/m 4

5de druk, 2013

Met als gevolg dat tal van recensenten stelden dat beide heren het boek geschreven zouden hebben – *quod non*. Dit zegt veel over het belabberde peil van de Nederlandse journalistiek (waar men kennelijk niet weet dat men altijd moet afgaan op de titelpagina-informatie, nooit op die op het voorplat), maar het zegt nog meer over uitgeverij Balans en Ad van Liempt, die deze omslag accordeerden.

Of medesamensteller Jan H. Kompagnie⁷ dat besluit goedkeurde? We weten het niet. Ad van Liempt:

“Jan H. Kompagnie, met wie ik samen dit project mocht leiden en de eindredactie van het boek mocht verzorgen, [moest] zich helaas in de laatste fase van het project terugtrekken. Het was een groot verdriet voor alle betrokkenen te moeten vernemen dat Jan H. Kompagnie, na de voltooiing van het project, aan zijn ziekte is overleden.”⁸

Op het titelblad worden éérst Van Liempt en Kompagnie genoemd, als redacteuren – met als gevolg dat géén van de eigenlijke auteurs vermeld staan in de Koninklijke Bibliotheek Catalogus bij de informatie over dit boek. Daar staat:

Titel:	Jodenjacht : de onthutsende rol van de Nederlandse politie in de Tweede Wereldoorlog / Ad van Liempt en Jan H. Kompagnie (red.)
Medewerker:	Adolph Petrus Maria van Liempt (1949-); Jan Hendrik Kompagnie (1947-2011)
Jaar:	cop. 2011
Uitgever:	Amsterdam : Balans
Annotatie:	Uitg. in samenw. met het Nationaal Archief Met lit. opg., reg
Omvang:	352 p

Screenshot Koninklijke Bibliotheek catalogus, 22-07-2019.

Oftewel, wie zoekt in de KB-catalogus naar boeken van Marie-Cécile van Hintum, Anne-Marie Mreijen, Margot van Kooten, Liesbeth Sparks, Elias van der Plicht en/of Caroline Willers, de eigenlijke auteurs, komt dit boek dus niét tegen.

Datzelfde geldt voor het boek *De jacht op het verzet*. Grotendeels door dezelfde auteurs geschreven, onder redactie van Ad van Liempt. De misleidende informatie heeft onder meer tot dit soort koppen en stukken geleid:

Volkskrant: “Het boek *Jodenjacht* van Ad van Liempt en Jan H. Kompagnie”⁹

Folia: “Eredactor Ad van Liempt komt met boek over jodenjacht. (...) het vandaag verschenen boek *Jodenjacht. De onthutsende rol*

7 Jan H. Kompagnie overleed op 20 november 2011, ná het verschijnen van het boek, 3 oktober 2011.
Bron: [Marjo Bakker]. Herinneringen aan Jan H. Kompagnie (1947-2011). NIODbibliotheek.blogspotcom, 28-11-2011.

<http://niodbibliotheek.blogspot.com/2011/11/herinneringen-aan-jan-kompagnie-1947.html>

8 Ad van Liempt. In voorwoord vijfde druk van *Jodenjacht*, 2013. Overigens aldaar foutief gedateerd op juli 2011.

9 Robin te Slaa. *Jodenjacht. De Volkskrant*, Amsterdam, 07-11-2011.

van de Nederlandse politie in de Tweede Wereldoorlog dat onderzoeksjournalist en UvA-eredoctor Ad van Liempt schreef samen met Jan Kompagnie, archivaris van het Nationaal Archief.
”¹⁰

KRO: “Het boek *Jodenjacht* van Ad van Liempt brengt voor het eerst uitvoerig in kaart hoe Nederlandse politieagenten overal in het land werden ingezet bij het opsporen en afvoeren van ondergedoken Joden.”¹¹

Trouw: “Voor het boek 'Jodenjacht; De onthutsende rol van de Nederlandse politie in de Tweede Wereldoorlog' zijn de dossiers bestudeerd van 230 'jodenjagers'. (...) "Misschien hebben de Nederlandse Jodenjagers de Joden niet willen vernietigen. Zij hebben er wel de grootst mogelijke bijdrage aan geleverd. De meesten uit volle overtuiging", schrijven Jan Kompagnie (archivaris Nationaal Archief) en onderzoeksjournalist Ad van Liempt in 'Jodenjacht'." – *in deze lange recensie wordt niets gezegd over de zes eigenlijke onderzoekers en auteurs.*¹²

Pronken met andermans veren, je moet het maar willen.

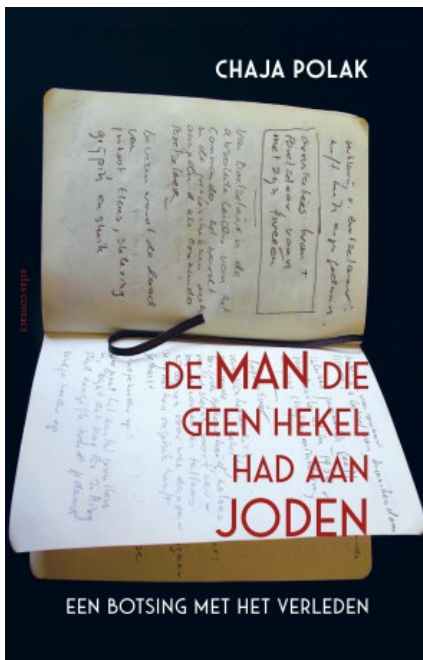
---

10 Dirk Wolthekker. Eredoctor Ad van Liempt komt met boek over jodenjacht. *Folia*, Amsterdam, 03-10-2011. <https://www.folia.nl/wetenschap/2861/eredoctor-ad-van-liempt-komt-met-boek-over-jodenjacht>

11 Aankondiging 'De Jodenjagers van Nijmegen. Brandpunt. KRO, 02-10-2011. ; 22:15 uur. https://www.npostart.nl/de-jodenjagers-van-nijmegen/02-10-2011/WO_KRO_796268

12 George Marlet. Niet geld, maar diepe haat was drijfveer van jodenjagers. *Trouw*, Amsterdam, 03-10-2011. <https://www.trouw.nl/nieuws/niet-geld-maar-diepe-haat-was-drijfveer-van-jodenjagers~b7c6e031/>

De derde eigenaardigheid: Johannes Krom – Willem van Boetzelaer

In 2017 bleek nog iets gekks aan de hand met *Jodenjacht*. Dat ontdekte onderzoeker Maarten van Voorst, toen hij het boek *Oorlogsouders* van Isabel van Boetzelaer naast *Jodenjacht* legde. Hij nam na zijn vondst contact op met Chaja Polak, wier vader Hans Polak door een ondergeschikte van Willem van Boetzelaar, de vader van de schrijfster van *Oorlogsouders*, gemarteld was.

Hans Polak heeft de oorlog niet overleefd. Hij is op 20 februari 1945 in Dachau omgekomen.¹³

Chaja Polak, in haar boek *De man die geen hekel had aan Joden*, hoofdstuk 10¹⁴:

“Maarten maakte me attent op een passage in een boek dat Van Liempt samen met Jan H. Kompagnie schreef, *Jodenjacht*. (...).

De passage (...) las ik met huiver en ik las het vele malen. Na de eerste ontsteltenis realiseerde ik me iets opmerkelijks: Van Liempt moet de feiten uit zijn eigen en, naar ik aanneem, diepgravende onderzoek zijn vergeten, feiten uit documenten en verslagen. Deze kennis moet zijn vervaagd in een schimmig niemandsland, want de bellen waren niet gaan rinkelen bij de naam Van Boetzelaar toen hij zich bezighield met *Oorlogsouders*. In zijn eigen werk, het boek *Jodenjacht*, werden de martelpraktijken van de Sicherheitsdienst beschreven. Expliciet vermeldde Van Liempt daarin de kniebuigingenmethode. En hij noemde de naam van een van hun slachtoffers. Hans Polak, de naam van mijn vader.

Ook noemde hij de naam Johannes Krom, die vanaf september 1944 onder de verantwoordelijkheid viel van Willem van Boetzelaar, in het naar hem genoemde commando Van Boetzelaar.

¹³ Hans Polak, Joods monument; <https://www.joodsmonument.nl/nl/page/144285/hans-polak#intro>

¹⁴ Chaja Polak. *De man die geen hekel had aan Joden. Een botsing met het verleden*. Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen, 2018. Voor dit onderzoek is de e-bookversie gebruikt, die alleen vaste hoofdstukken heeft, maar geen vaste paginanummers.

Maarten van Voorst had me een fotokopie gestuurd van die passage, een pagina, zo bleek, ook eenvoudig te vinden op Google. Je hoefde de naam van het boek, de martelmethode en de naam van mijn vader maar in te tikken of daar verscheen het, kil en kaal en zakelijk op het scherm...

Daarbij moest een arrestant een stoel of ander zwaar voorwerp met gestrekte armen vasthouden en ondertussen diepe kniebuigingen maken. Als een arrestant de armen liet zakken of van vermoeidheid in elkaar zakte, kreeg hij een slag met een gummistok. Ook een collega van Kaptein, de hoofdresearcher van de Staatsrecherche, Johannes Krom, gebruikte met regelmaat deze kniebuigingenmethode. Zo moest de joodse student Hans Polak in april 1944 op last van Kom in de Scheveningse gevangenis 200 diepe kniebuigingen maken, waardoor hij zich de volgende dag volgens zijn celgenoten nauwelijks meer kon verroeren.[8]¹⁵

Isabel van Boetzelaer noteert op bladzijde 142: 'Vanaf oktober 1944 tot aan de bevrijding werkte hij [Van Boetzelaer] dagelijks nauw met Krom samen, raakte steeds meer onder zijn invloed en liet hem begaan.'

Het is, zoals Maarten van Voorst en Chaja Polak opviel, heel vreemd dat Ad van Liempt in 2016-2017 meewerkte aan de productie en promotie van Isabel van Boetzelaers zeer omstreden boek. Want in *Jodenjacht* en *Oorlogsouders* wordt niet alleen Krom genoemd, een agent Van Boetzelaer komt vijf keer in *Jodenjacht* voor. En het 'Commando van Boetzelaer' eenmaal.¹⁶

Omdat ik niet snapte hoe Ad van Liempt en Isabel van Boetzelaer elkaar gevonden hadden, nam ik contact op met Isabel van Boetzelaer. Ze vertelde me dat ze kort na de verschijning van *Jodenjacht*, dus eind 2011/2012, contact had opgenomen met Ad van Liempt. Ze protesteerde bij hem tegen het gegeven dat in *Jodenjacht* vermeld stond (in de noten) dat het door haar vader geleide Commando van Boetzelaer verzetsstrijders zou hebben geëxecuteerd. Ze zei dat haar vader zoiets nooit gedaan zou kunnen hebben en dat over zulke executies niets in zijn strafdossier stond. Van Liempt wijzigde daarop, volgens Isabel van Boetzelaer, in de volgende druk de tekst in:

---

15 Noot 8 in hoofdstuk 10 van Chaja Polaks boek luidt: "Wie zoekt op 'Jodenjacht, kniebuigingenmethode, Hans Polak' komt via Google Books op de pagina terecht waaruit geciteerd is. Google Books gebruikt de vijfde druk van *Jodenjacht*, uit 2013."

16 <https://books.google.nl/books?id=qoJgBgAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=jodenjacht+liempt&hl=nl&sa=X&ved=0ahUKEWjL1JPLhc3jAhUODuwKHX15Br4Q6AEIKTAA#v=onepage&q=boetzelaer&f=false>

[42] CABR 75827, Paul Geerts.

[43] Het Commando Van Boetzelaer spoorde in samenwerking met de SD verzetsmensen en plegers van politieke overvallen op.

[44] Het dossier van Geerts bevat een door Krom opgesteld schema,

---

Het is onbekend of Van Liempt deze wijziging in ruggespraak met de feitelijke onderzoeker verrichtte. Het kan namelijk zijn dat in het CABR¹⁷-dossier van vader Van Boetzelaers niets over zulke executies stond, maar wel in dossiers van andere leden van zijn commando. Dossiers die alleen door naaste familieleden, nabestaanden van slachtoffers en sommige onderzoekers mogen worden ingezien. Hoe het ook zij – het klikte tussen Isabel van Boetzelaer en Ad van Liempt.

Zij gaf hem – we spreken nog steeds eind 2011/begin 2012 – het typoscript van haar boek *Oorlogsouders*. Van Liempt las het kritisch, was het met bepaalde dingen niet eens, maar vond het goed dat er ook aandacht voor de daders kwam, dat ze slachtoffers waren van hun tijd en dat haar insteek ‘goed en integer’ was. En dat was alles wat ze wilde zeggen over haar samenwerking met Van Liempt, die ze ‘integer en aardig’ noemde.¹⁸

Nu was *Oorlogsouders* het debuut van Isabel van Boetzelaer. Ad van Liempt is goed bekend met de boekenwereld – je hoeft geen Sherlock Holmes te zijn om te deduceren dat haar boek via Van Liempt – op welke manier dan ook – bij uitgeverij Just Publishers belandde. Gezien Van Liempts optreden bij de boekpresentatie kunnen we concluderen dat vanaf het moment dat hij de eerste versie van *Oorlogsouders* las, eind 2011/begin 2012, tot het moment dat het typoscript aan de vormgever werd overgegeven, betrokken was bij de productie van het boek.

Zie ook: Hanneloes Pen. Chaja Polak reageert met eigen boek op *Oorlogsouders*. *Het Parool*, Amsterdam, 22-10-2018; <https://www.parool.nl/kunst-media/chaja-polak-reageert-met-eigen-boek-op-oorlogsouders~bd0980f5/>

---

17 Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR).

<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/tweede-wereldoorlog-centraal-archief-bijzondere-rechtspleging-cabr>

18 Telefoongesprek Isabel van Boetzelaer en Bart FM Droog, 24-07-2019.